

doi: 10.3935/rsp.v22i3.1349

GODIŠNJA ESPANET KONFERENCIJA: THE LOST AND THE NEW WORLDS OF WELFARE

Odense, 3. - 5. rujna 2015.

Jedan od središnjih događaja na konferenciji Europske mreže za analizu socijalne politike – ESPANet bio je panel »25 godina tri svijeta socijalne države« u kojem su pored Gøste Espinga-Andersena sudjelovali: Margarita Estevez-Abe, Diane Sainsbury i Daniel Beland. Naime, to je bila rasprava povodom 25 godina knjige – Esping-Andersena (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press. Uz ranije poznate kritike o rodnoj perspektivi i identifikaciji četvrtog modela mediteranske socijalne države Esping-Andersen je ostao kod svojih uvjerenja kako je na sve kritike odgovorio knjigama: *Social foundations of postindustrial economies*. Oxford New York: Oxford University Press. 1999., te *The incomplete revolution: adapting to women's new roles*. Cambridge, UK Malden, Massachusetts: Polity, 2009. Njemu nisu bili uvjerljivi niti argumenti globalizacije i novog svjetskog poretka te razvoja socijalnih država u tranzicijskim zemljama, Latinskoj Americi i Aziji, a kako bi se usuglasio s potrebnom opsežnije tipologije socijalnih režima, Esping-Andersen, inače škrt na riječima, upozorio je na nove izazove s kojima se trebaju nositi socijalne države na zapadu, a oni su povezani s promjenama na tržištu rada, novim tehnologijama, promijenjenom položaju žena na tržištu rada i u obitelji te s novim demografskim trendovima.

Dva izlaganja Bruna Paliera i njegovih suradnika bili su, također, središnji događaji na konferenciji: B. Palier, A. E. Rovny,

J. Rovny *The Dubaization of Europe: Economic Convergence, Divergence and their Political Consequences* i B. Palier, *National Growth Strategies and Welfare State Reform*.

Palier sa suradnicima zastupa tezu kako je socijalna država u postindustrijskom društvu, s nižim i manje izvjesnim gospodarskim rastom, starenjem stanovništva, većim ulaskom žena na tržište rada, novim prijetnjama i rizicima sadašnje izbjegličke krize pred velikim izazovima. Na djelu su procesi dualizacije socijalnih država koji se očituju u rastu nejednakosti u zadnja dva desetljeća, povećavaju se i nejednakosti između spolova, etničkih i međugeneracijskih skupina. U doba krize i poslije svima je opao raspoloživi dohodak osim starima.

Kriza i reakcije na krizu povećale su razlike između sjevera/kontinenta Europe i periferije te razliku starih i mladih generacija. Rizici siromaštva sa starih prešli su na mlade. Mladi su platili cijenu krize. Djeca su sve više u perifernim zemljama u riziku siromaštva i socijalne isključenosti. Nezaposlenost mladih rastući je problem te njihova deprivacija posebno u rubnim zemljama. To se ilustrira krajnostima u nezaposlenosti mladih, skupina 15 do 24 godine koja je 7,6% u Njemačkoj do 54,6% u Španjolskoj. NEET populacija, ispod 25 godina: u Nizozemskoj 4%, više od 20% u Bugarskoj, Rumunjskoj i Grčkoj, a EU prosjek je 13%.

Na periferiji EU-a u krizi je stradala obiteljska politika, a vlade se zadužuju kako bi isplaćivale mirovine te trguje socijalnim pravima. Na periferiji je sve istaknutija familizacija socijalne politike.

Prilikom ranijeg širenja Unije bio je jasan koncept konvergencije, sustizanja, primjer Portugala i Španjolske, a danas se to ne događa.

Palier dualizaciju vidi kao rezultat ranijih politika. Jug: jeftini krediti, rast financiran iz potrošnje i zaduživanja, niska

konkurentnost, dužnička kriza – država i građani u gubitcima. Sjever: relativno skuplji krediti, niže stope rasta, strukturalne reforme, primjer Njemačka, povećana konkurentnost, rast temeljen na proizvodnji i izvozu, viškovi.

Iz Palierove analize jasno je kako se države koje ulažu manje od 2% BDP-a u razvoj i istraživanja nalaze u razvojnim teškoćama. U krizi je stradalo obrazovanje, na periferiji se realno manje ulaže u obrazovanje po učeniku. Manja su ulaganja u programe aktivne politike zapošljavanja.

Političke posljedice dualizacije prema rezultatima Palierovih istraživanja su: jačanje radikalne desnice na sjeveru – socijalni šovinizam i jačanje radikalne ljevice na periferiji, primjer Grčka.

Panel izlaganjem Gøste Espinga-Andersena *Family polarization and Child Outcomes* predstavljeni su rezultati njegovih novih istraživanja. Socijalna je država odigrala ključnu ulogu u snaženju obitelji kroz programe obiteljske politike. Važnost socijalnog kapitala i podijeljenih uloga u obitelji nosivi su elementi socijalne politike. Ističe se važnost predškolskog odgoja i obrazovanja, ulaganja u djecu, prevencija ispadanja iz škola kao mjera socijalne politike. Izlaganje škrto po prezentacijskim slajdovima uvjerilo je sudionike konferencije u temeljitost istraživanja Espinga-Andersena. Ističe se potreba zapošljavanja samohranih majki kao prevencija siromaštva i kao mjera socijalne integracije. Samohrane majke slabije su obrazovane u Skandinaviji – 42%, a među njima je 8% visoko obrazovanih. Razvodi brakova i time rizici podizanja djece znatno su češći kod nižih slojeva. Prema njemu, prioritet su ulaganja u usluge i fleksibilnost radnih karijera u doba podizanja djece. Usmjeravanje razvijenih država prema ovoj populaciju znači održivost i mogućnost očuvanja izvjesne razine socijalnih troškova kao socijalnih investicija. Proizvodnja socijalnih inovaci-

ja za izvlačenje djece iz kruga siromaštva ostaje važan prioritet.

U širem kontekstu upozorio je na rast nejednakosti temeljem dohotka od rada, u zadnjih dvadeset godina to se jasno vidi i u Skandinaviji. Prihodi od rada gube na značaju, a u tom smislu, sve je relevantnije nasljedstvo. Međugeneracijski transferi nasljedstva čine sve veću razliku u stjecanju bogatstva. Koncentracija bogatstva u uskom krugu ljudi znači smanjenje srednjih slojeva i povećanje udjela siromašnog stanovništva.

U raspravi je rečeno kako u zemljama eurozone, radi jačanja socijalne kohezije i gospodarske stabilnosti, treba uvesti poreze o nasljeđivanju, porez na bogatstvo, a da bi se očuvala socijalna država.

Jon Kvist s izlaganjem naglasio je kako je u ožujku 2013. godine EU pokrenula Paket socijalnih ulaganja s nakanom kako bi socijalna ulaganja koristila socijalnim i ekonomskim ciljevima, jačala socijalnu koheziju i konkurentnost. Naglasak je na strategijama obrazovanja, zdravstva i socijalnih usluga s ulaganjem u djecu koja dolaze iz nepovoljnih prilika. Kroz ovaj paket htjelo se smanjiti siromaštvo, povećati zaposlenost i smanjiti ispadanje iz škola. Dio kritike išao je prema većem zapošljavanju žena te prema reformi skrbi za djecu, a što je ključ obiteljske politike i ulaganja u ljudski kapital.

U životnoj perspektivi, socijalna ulaganja mogu se definirati kao politike kojima je cilj oblikovati, ojačati, održati, ponovno uspostaviti i koristiti individualno funkcioniranje kako bi se bolje podmirila životna očekivanja i životni transferi i na taj način maksimalizirali životni izgledi ljudi da budu zdravi, obrazovani, zaposleni te da imaju obitelj.

Naglasak je na razlici politike socijalne zaštite i politike socijalnog ulaganja. Socijalna zaštita računa s kompenzacijom gubitka dohotka kroz socijalno osiguranje i

osiguranje minimalnog dohotka. Socijalno ulaganje računa s prevencijom rizika te boljim nošenjem s rizicima i tranzicijama te aktivnom politikom zapošljavanja.

Kvistova istraživanja socijalnih ulaganja u Danskoj u području stanovanja, dugotrajne skrbi, minimalnog dohotka, bolovanja i invalidskih mirovina govore da su ishodi ovih reformi povezani s prethodnim programima socijalne zaštite, a uvelike ovisе o novom tipu socijalne vladavine (eng. *social governance*).

Socijalne reforme glede uvođenja programa socijalnog ulaganja zahtjevne su i države koje imaju odgovarajuće institucije i stručnjake mogu odgovoriti na ove izazove, bez obzira na ideološke predznake.

U ovakvom kontekstu posebno se raspravljalo o novom tipu vladavine (eng. *governance*) kao odlučujućem čimbeniku mobilizacije dodatnih resursa i stasanja socijalnih inovacija.

Kada su u pitanju teme ulaganja u rani razvoj djece, participacija roditelja na tržištu rada te socijalna isključenost i isključenost s tržišta rada, Hrvatska pripada krugu zemalja koje ove teme još uvijek nisu stavile na svoj dnevni red u okviru paradigme socijalnih ulaganja.

Na konferenciji su dominirale teme o socijalnoj politici i socijalnim državama iz kruga starijih EU članica. Među rijetkim izlaganjima iz tranzicijskih zemalja treba navesti ono Maše Filipović Hrast i Tatjane Rakar *The Future of the Slovenian Welfare State and Challenges to Solidarity*. Ovaj je rad dio europskog istraživačkog projekta. Slovenija je na nedavnu gospodarsku krizu odgovorila smanjenjem socijalnih troškova, prije svega, boljim ciljanjem ranjivih skupina u okviru sustava socijalne skrbi. Socijalni doprinosi u Sloveniji jedni su od najviših u EU, kao i porezi koji opterećuju gospodarstvo. Aktivna politika zapošljavanja važna je sastavnica koncepta socijalnog ulaganja i razvoja slovenske socijalne drža-

ve. Slovenija je relativno egalitarna država s Gini koeficijentom 25, jednim od nižih u EU. Znakovito je da siromaštvo sve više pogađa slabije kvalificirano stanovništvo. Sve veći je izazov kako u okviru rastućeg udjela starih i usporenog rasta povećati učinkovitost socijalnih programa. Međutim, izgledni su sve primjetniji procesi familizacije socijalne politike.

U kontekstu razvoja europskog socijalnog modela na konferenciji je više puta istaknuto kako bi trebalo više pozornosti posvetiti evaluaciji projekata koji su financirani iz sredstava Europskog socijalnog fonda te onda, na takvim temeljima, učiti iz iskustva drugih zemalja.

Relativno mali broj sudionika konferencije iz tranzicijskih zemalja složio se kako bi za narednu konferenciju u Rotterdamu u okviru programa trebalo izdvojiti posebnu temu »Izazovi razvoja socijalnih država u tranzicijskim zemljama«.

Na konferenciji je prigodno obilježena i 25 godina izlaženja *Journal of European Social Policy*.

Gojko Bežovan
 Studijski centar socijalnog rada
 Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doi: 10.3935/rsp.v22i3.1314

ENHR KONFERENCIJA: STANOVANJE I GRADOVI U VRIJEME PROMJENE: USREDOTOČAVAMO LI SE NA LJUDE?

Lisabon, 28. lipnja - 1. srpnja 2015.

Europska mreža stambenih istraživača održala je godišnju konferenciju u Lisabonu od 28. lipnja do 1. srpnja 2015. godine. U radu konferencije sudjelovalo je više od